

meksičkog administrativnog aparata ne bi bilo moguće ostvariti u tako kratkom vremenu usključivo prirodni porastom stanovništva. Grupe koje su se doseljavale u Tenochtitlan svakako su za to morale da dobiju odobrenje vlade. Moguće je da su, da bi dobili to odobrenje, morali da prihvate položaj *tepanpuk* (*tepanpuk* «») ili »ljudi koji pripadaju vlasti«. Izgleda takođe moguće da su oni formirali nove četvrti bez hramova, pridružujući se istovremeno jednom od petnaest kalpulka. Možda su tlašilakliji bili upravo te četvrti. U tom slučaju izgleda sasvim moguće da oni nisu posedovali vlastite zemlje ili da su, u najboljem slučaju, imali samo male vrtove. Jedan spis Saagunovih informatora nam sugerise drugu teoriju, koja, ne mora biti u suprotnosti sa prethodnom pretpostavkom, već je čak može i upotuniti. Opisujući ceremoniju *tecualo*, na kojoj se, kao neka vrsta pričešća, je Uicilopočtlijev lik napravljen od kukuruza i blitve, informatori vele:

nauatl, str. 219)

svake godine ga jedu ponovo, u jednoj godini jedu ga dva tlašilaklijija, i starci iz dva kalpuljija.

U ovakvom tekstu privlači pažnju podatak da su indijanski informatori koristili gramatičku množinu govoreći o tlašilaklijijima, a množinu za živa bića (životinje ili ljude) govoreći o kalpuljijima. To može da znači da se *tlašilakliji* odnosi jednostavno na četvrt kao skup kuća, a reč *kalpulji* na njene stanovnike koji čine društvenu grupu. U slučaju da je tako čini se savim logična i prva pretpostavka da četvrt bez kalpulka može biti samo tlašilakliji.

Ako se sada vratimo na problem podele na dvadeset, više nas ne plaši u tolikoj meri slaba podudarnost između lista od dvadeset i od petnaest kalpuljija. Teorijski jedna četvrt može imati tri ili četiri različita imena: 1. ime kalpulka, 2. ime društvene grupe ili članova kalpuljija, 3. ime skupa kuća koje pripadaju jednom kalpulku i u kojima živi samo jedna društvena grupa (tlašilakliji) 4. geografsko ime mesta na kome se nalazi kalpulko, ili kalpulji ili tlašilakliji.

Kako su Španci, bez obzira na sve to, koristili samo naziv »četvrt«, možemo zamisliti kolike su tu bile mogućnosti pometnje. Stoga ne treba previše da nas brine ta lista »četvrti«; za nas je bitno saznanje da je postojala podela na dvadeset društvenih jedinica, od kojih je svaka imala specifične dužnosti, koje su, najverovatnije, bile neposredno vezane za religiozni kalendar.

mit o rođenju uicilopočtlija

Uicilopočtlija Mešike neizmerno poštovaše; znano im beše njegovo poreklo i početak što ovako zbori:

U Koatepeku (Coatepec), put Tule, beše stanište, gde dane provodi žena po imenu Koatlíkue (Coatlícué). Beše majka 400 Surijana i među njima sestra njihova po imenu Kojolšauki (Coyolxauhqui).

A Koatlíkue tamo isposnica beše, čišćenje, to joj dužnost beše, takvo beše njeno pokajanje, u Koatepeku, na planini zmijsa i jednom,

dok je čistila Koatlíkue, spusti se na nju pernata ptica, k'o lopat od peradi najfinije. Prihvati je Koatlíkue i na svoje grudi privi.

Čim sa čišćenjem završi, zaviri u nedra svoja, gde beše pticu stavila, ali trag joj ne vide.

Od tog trenu Koatlíkue zanese. Čim videše blagosloveno stanje majke svoje, svih 400 Surijana ljuti prozboriše:

„Ko li to uradi?”

ko je trudnu ostavi?”

„Taj nam uvredu nanese, čast nam oduze”;

A njihova sestra Kojolšauki reče:

„Braćo, ona nas obeščasti,

ubiti treba našu majku,

i čudo što u utrobi nosi.

Ko to začu u nedrma njenim?”

Poslednjih godina pred osvajanje smanjio se uticaj kalpuljija na političkom planu usled mera koje je zaveo Motekusoma Šokojcin. Ovaj *uej tlaotani* imao je jasne apolitiističke težnje; ni kod jednog od njegovih prethodnika *siuakoatl* nije tako očigledno bio potisnut u drugi plan. Izgleda da je on želeo da završi Uicilopočtlijevo delo, usmereno na apsolutnu vlast spoljnog starešinstva. Zato Motekusoma nije bio previše naklonjen kalpuljijima, koji su činili osnovu stare podele. On je pokušao da upravlja Tenochtitlanom kroz prostu administrativnu podelu na četiri grupacije. Jedan od prvih njegovih koraka bila je zamena svih tradicionalnih poglavara kalpuljija za principale, koji su za njega bili mnogo tešnje vezani. Tako je veoma suzio i uticaj *siuakoatla*. No, s druge strane, naišao je na veoma jaku opoziciju, jer, po svemu sudeći, narod nije rado prihvatao ove nove ideje. A kada ga još, nešto kasnije, nije branio od spoljne opasnosti pokušavajući se direktno meša u unutrašnje stvari prestonice, sam narod ga je kamenovao.

Posle svega ovoga možemo od nekih čitalaca očekivati da kažu: »Dobro, sve je to zanimljivo, ali čemu može poslužiti?« A mi na to moramo da kažemo da još uvek služi samo da onoga ko proučava naušku kulturu uvede u mešički društveni sistem. Smatramo da je značaj poznavanja ovog sistema za dalje proučavanje neosporan. U suprotnom ne bismo mogli upoznati ni privredu, ni zakone, ni filozofiju, niti bilo koji drugi vid života Meksika. Cela filozofska misao *teotl* i duhovno ustrojstvo ovog naroda, te sve ostale sfere njihovog života koje smo obradili u drugim publikacijama, dobijaju ovako jasnije obrise i veću dubinu. Sada je već manje teško shvati relativnu toleranciju meksičkog režima; u njegovom fleksibilnom uređenju bilo koja društvena grupa mogla se lako priključiti, a da to ne izazove nikakvu društveno-političku pometnju. Ako različite manifestacije astečke kulture povežemo sa njihovim društvenim sistemom, dobićemo daleko pozitivnije rezultate. Ponavljamo; ovde smo učinili tek prvi skroman korak. Značajan poduhvat bio bi, recimo, povezivanje ovde dobijenih rezultata sa celokupnim filozofskim sistemom ili religioznom misliju u vezi sa smerom vetrova, pet sunaca itd. Drugi važan poduhvat bio bi iscrpna analiza unutrašnjeg funkcionisanja jednog kalpuljija ili tlašilaklijija.

Dakle, pozivamo kolege: *ma momachtin ihuan ma tla'cuilocan!*

(»Principios organizadores de los Mexicanos. una introducción al estudio del sistema interno del vejinem Azteca« Por Rudolf van Zantwijk. ESTUDIOS DE CULTURA NAHUATL Vol. IV. UNAM, Mexico, 1963. str. 187-222 — uz neznatna skraćivanja.)

Sa španskog: Danica Moreno

Kad to saznade Koatlíkue uplašila se i rastuži mnogo.

Ali sin njen Uicilopočtli, što u nedrma njenim začet beše, tešio ju je govoreći:

„Ne boj se, ja znam šta mi je činiti.”

Čuvši reči sina svog, Koatlíkue osta utešena, umiri se njeno srce.

U to, njih 400 Surijana skupiše se rad' dogovora

isložno odlučše
ubiti svoju majku,
jer ih ona osramoti.
Veoma su besni bili
i srditi,
sree samo što im ne iskoči.
Kojolsauki, podbada ih,
raspaljuje bes braće svoje
da svoju majku ubiju.
I njih četiri stotine Surijana
pohiataše da za borbu
se pripreme.
A njih 400 Surijana
vični borbi behu,
svoje kose tako zabaciše,
ratničkom se perjanicom okitiše.
Ali jedan po imenu Kuauitlikak (Cuauhtlicac)
lažima sklon beše.
Ono što 400 Surijana rekaoše
odmah bi preneseno
Ucilopočtliju.
A Ucilopočtli mu odgovori:
„Budi na oprezu;
ujaoče moj, dobro znam šta mi je činiti.“
I kad na kraju složiše se,
i kad spremnosti pokazaoše njih 400 Surijana
da svoju majku ubiju,
krenuše odmah
na čelu sa Kojolsauki.
Krenuše dobro naoružani, nakičeni
za ratnički boj,
međ sobom svoje papirnate odore podeliše
svoje grivne i plaštove,
te narukvice od obojenog papira,
na noge klepetuše privezaše
Zvončice zvane ojuajui.
A na strelama behu vrhovi kosmatih.
Odmah krenuše
u red postrojeni,
k'o pravi eskadron,
vođa im beše Kojolsauki.
Al' Kuauitlikak, hitro se na planinu ispe,
ne bi li odatle, sa Ucilopočtlijem govorio,
te mu reče:
„Uskoro stižu.
Ucilopočtli mu odgovori:
„Gledaj dobro, odakle dolaze?“
Na to će Kuauitlikak:
„Stižu preko Comanatilana (Tzompantlan)
A Ucilopočtli ponovo
„Odakle dolaze?“
Kuauitlikak uzvrat:
„I: Koulsalpana (Coahuilpan).
Ucilopočtli ponovo zapita Kuauitlikaka:
„Dobro gledaj odakle idu.“
Odmah mu odgovor dade Kuauitlikak:
„Idu niz obronak planine.“
Još jednom mu Ucilopočtli каза:
„Dobro gledaj odakle dolaze.“
Na to će Kuauitlikak:
„Već su na vrhu, već stižu,
vodi ih Kojolsauki.“
U tom času rodi se Ucilopočtli,
odenu svoju odoru,
stavi svoj štit od orlovog perja,
i strele svoje plave bacačice,
i one što ih zovu tirikine.
Namaža lice
na kose trake,
bojom zvanom „detinja“,
A na glavu stavi fino perje,
i naušnice svoje.
Jedna noga, i to leva, beše mu suva,
nasio je sandalu prekrivenu perjem,
a obe noge i ruke
behu obojene u plavo.
A onaj po imenu Točankalki (Tochanalqui),
uli vatra u zmiju od baklji sazdanu, po imenu Siukoatl (Xiuhoatl)
koja pokoravaše se Ucilopočtliju.
Njome povredi Kojolsauki,
glavu joj otkide,
sto dođe i tu ostade
nu obroncima Koatepetla (Coatepetl),
planine zmija.
Telo Kojolsauki
nagnuto beše
i pade svo izlomljeno
na sve strane raznete behu joj,
njene ruke, noge i telo.
Na to se Ucilopočtli diže
da progna 400 surijana
na beg nagna ih i rasprši ih,
sa vrha Koatepetl, Planine zmija.
A kad ih je gonio

do podnožja planine,
protera ih ko zečeve
sa ivice planine.
Koliko ih je puta naterao da se vrate.
Zalud su napor davali da ga unište,
zalud su protiv njega bes isturali,
klepetušama i
štitovima svojim udaraše.
Ništa ne mogoše postići,
ničim se braniti ne mogoše.
Ucilopočtli ih progna, u beg natera,
rastrgnu, uništi i ponizi.
A ni tada ih ne pusti,
nastavi da ih goni.
Oni ga preklinjaše, govoreći mu:
„Dosta je!“
Elem, Ucilopočtli ne bi zadovoljan s tim,
ustremi silu svu na njih.
Progna ih.
Samo nekolicina njih uspe sili njegovoj oteti se,
uspešno da se ruku njegovih oslobode.
Krenuše na jug,
njih 400 Surijana,

samo njih šaćica što rukama
Ucilopočtlija izmakaoše.
A kad ih Ucilopočtli usmrtilo
kad sav svoj bes iskali
skinu im njihove kćanke i borbeno znamenje,
stavi ih na se, te ih
svojoj sudbini nameni,
napravi od njih znamenje svoje.
A ovaj Ucilopočtli, kako se priča,
beše čudo bogom dano,
jer samo što jedno fino perje;
na trbuh njegove majke Koatlukue pade,
već začet beše.
Niko se k'o otac njegov ne oglasi.
Njega su Mešike slavile,
žrive mu podnosile,
poštovala ga i služile.
A Ucilopočtli nagradi
svakog ko tako učinio.
I otud beše kult prema njemu rođen,
sa Koatepeka, planine zmija,
kako se činilo, još iz drevnih vremena.

LE mito del nacimiento de Huitztopochtli. Codice Florentino, Lib. III, Cap. 1. Traducción directa de natural hecha por el Dr. Miguel León-Portilla; Prefacio y COYOLXAUHQUI. Secretaría de Educación Pública, Mexico, 1979, str. 1-8.

sa španskog:
Lidija Regoje